

Tidsskrift udgivet af WWF Verdensnaturfonden. Nr. 1 / Marts 2004

Levende **natur**

Haves: Rod i Grønlands naturforvaltning Ønskes: Ny kurs

I de seneste år har WWF Danmark fulgt udviklingen i Grønlands natur med stadigt stigende bekymring. Vi har modtaget mange beretninger om ulovlig jagt på havfugle som polarlomvie og edderfugl, og biologerne har meldt om voldsomme tilbagegange på de fleste fuglefjelde langs Grønlands kyster. Samtidig har biologerne fortalt, at hvidhvalen omkring Grønland kan være udryddet om 20 år, hvis ikke fangsten reduceres betydeligt. Og de har advaret om, at der også bør reduceres betydeligt i fangsten af narhval og hvalros.

Men selv om det har været tydeligt, at der er noget grueligt galt i Grønland, har det samlede overblik manglet.

Derfor besluttede WWF i sommeren 2003 at kortlægge de faktiske forhold i den grønlandske forvaltning af naturen. Resultatet blev en rapport om, hvordan Grønland lever op til sine internationale forpligtelser med hensyn til naturbeskyttelse og bæredygtig udnyttelse af de levende ressourcer. (Se artiklen s. 19)

Desværre viste rapporten, at det står endnu værre til med naturforvaltningen i Grønland, end vi havde haft fantasi til at forestille os. Vi kunne stort set ikke finde et eneste område, hvor Grønland lever op til sit ansvar i de internationale konventioner og aftaler, som landet har tiltrådt.

Rapporten dokumenterede, at de grønlandske politikere og embedsværket ikke har været i stand til at træffe de nødvendige beslutninger. Og hvis beslutningerne endelig er blevet truffet, er de kun sjældent blevet ført ud i livet. Men ansvaret hviler ikke udelukkende på Grønland. Danmark har ikke hjulpet de grønlandske politikere og embedsfolk med effektivt at løse problemerne.

Og det kan undre. Ikke mindst i lyset af, at Danmark med så stor succes har hjulpet lande i Østeuropa og en række ulande med at bygge den nødvendige kapacitet op til netop at håndtere naturforvaltning. De gode erfaringer fra disse lande burde være kommet Grønland til gode. Det er forstemmende, at afstanden mellem Grønland og Danmark er blevet så stor.

Det er på tide, at alle gode kræfter samles om at hjælpe Grønland til at skifte kurs i forvaltningen af naturen. De grønlandske politikere har selv taget de første skridt i vinterens løb ved at vedtage en ny naturbeskyttelseslov og ved at udsende den længe ventede fuglebekendtgørelse. Det er positivt, men der mangler stadig bestemmelser, der kan sikre gennemførelsen af Ramsar-konventionen om vådområder, CITES-konventionen om handel med truede dyr og reglerne om hvaler og andre havpattedyr i de internationale samarbejder, som Grønland er medlem af.

WWF vil i de kommende år arbejde ihærdigt sammen med vores partnere i Grønland, bl.a. den nye grønlandske miljøorganisation Uppik, for at hjælpe de grønlandske myndigheder med at leve bedre op til deres internationale forpligtelser. Samtidig vil vi opfordre den danske miljøminister til at sikre en bedre hjælp til sine grønlandske kolleger. Vi håber at kunne se klare resultater af dette arbejde, når vi i slutningen af 2004 opdaterer vores rapport om Grønlands naturforvaltning.

Kim Carstensen, generalsekretær

Pukkelhval

Foto: Cat Holloway / WWF-Canon

Levende Natur
Nr. 1 – Marts 2004
Tidsskrift for international
naturbevarelse

Udgivet af
WWF Verdensnaturfonden
Ryesgade 3F, 2200 København N
Telefon 35 36 36 35
Fax 35 24 78 68
www.wwf.dk
e-mail: wwff@wwf.dk
Giro nr. 500-2001

Man kan blive medlem af WWF ved at betale minimum 245 kr. om året. Levende Natur udsendes gratis til medlemmerne.

Redaktion:

Ansvarshavende redaktør
Journalist Nanet Poulsen (DJ)

Kommunikationschef
Ida Thuesen

Generalsekretær
Kim Carstensen

Afdelingschef
Mik Steenberger

Videnskabelig medarbejder
Tommy Dybbro

Fotoresearch
Mette Thorsen

Layout
DesignNow/Lenny Larsen

Repro og tryk
Schultz Grafisk

SW-COC-998
FSC Trademark © 1996
Forest Stewardship Council

Denne tryksag er produceret på RePrint FSC fra Dalum Papir A/S. Minimum 17,5% af alle fibre i dette produkt kommer fra ansvarligt forvaltede skove, uafhængigt certificeret i henhold til Forest Stewardship Council's regler. Endvidere er 50% af fibrene genbrugsfibre.

Tryk af Schultz Grafisk, som har licens til brug af Svanemærket, er FSC certificeret, ISO 14001 miljøcertificeret og ISO 9001 kvalitetscertificeret.

Indhold

Eksotiske middage og ferieminder

Afkræftede orangutanger, afhuggede bjørnepoter, nyslagtede tigre, horn og gevirer. Det er artige sager, der kommer frem ved ransagninger i slagtehusene. Grådigheden kender ingen grænser, når produkter fra vilde dyr finder vej til et købelystent publikum.

Af Troels Dam Christensen, programkoordinator WWF

Vejen til bæredygtig tømmerhandel...

...er lang og belagt med forhindringer. Træfolk er konservative. Og de fleste er ligeglade med bæredygtigheden og nogle sågar med lovligheden. Men en lille dansk virksomhed stormer netop nu frem med FSC-træ fra verden til Skandinavien.

Af Nanet Poulsen, journalist

Citrongul forårsbebuder

Citronsommerfuglen er en populær forårsbebuder. Den viser sig som den første sommerfugl allerede i begyndelsen af marts. Men den er ikke det eneste interessante, man kan iagttage i den danske natur netop nu.

Af Tommy Dybbro, videnskabelig medarbejder WWF

Hvem er mon den største torsk?

I alle verdens oceaner forsvinder de store fisk – blandt mange arter er 90% væk nu. Ingen ved, hvad det betyder for fremtidens havmiljø.

Af Lene Topp, regional koordinator Sydostasien og Peter Blanner, hav- og fiskerikoordinator WWF

Det kan kun blive bedre

Grønland lever ikke op til sine internationale naturforpligtelser på ét eneste område. Selv de mest grundlæggende forhold er ikke i orden. Ansvaret ligger i Grønland – og i Danmark.

Af Anne-Marie Bjerg, programmedarbejder WWF og Inge S.Rasmussen, journalist

Fy for nogle ferieminder

Den 28. oktober 2003 i den vestlige udkant af Bangkok, Thailand: En større gruppe thailandske politifolk og ansatte fra skovministeriet gør klar til at storme et slagtehus for vilde dyr. De har fået et tip om, at stedets ejer, der tidligere er blevet arresteret for ulovlig handel med truede dyr, her slagter for bl.a. at sælge dem videre til eksotiske restauranter i landet.

Tag dit ansvar som turist.

Det er nemmere, end du måske tror – og vigtigere end du måske er klar over.

Handlen med dyr og planter er i dag en af de største trusler mod verdens truede arter, og turister er ofte uforvarende med til at støtte denne handel.

finder politifolkene to orangutangunger i et lille bur. Ungerne er stærkt underernærede og afkræftede – den ene dør kort efter. I slagtehuset er desuden horn og gevirer fra ekstremt sjældne arter som saola, Eld's hjort og gaurokse samt 21 poter fra den asiatiske sorte bjørn og fem levende bjørne, der afventer samme afhugning af poterne.

Dele af disse sjældne dyr skulle sikkert indgå i menuen på restauranter, der serverer eksotiske retter for turister fra bl.a. Korea, Japan og Kina. Andre dele fra dyrene skulle sandsynligvis sælges som ingredienser i traditionel asiatisk medicin eller som kostbare prydenstande for rige samlere – en giftig og lyssky handel.

Desværre er en stor del af handlen med produkter fra

Da politifolkene trænger ind i bygningen, mødes de af et chokerende syn. En tiger er lige blevet slagtet, og seks andre venter på samme skæbne i deres små bure. Foruden skind og knogler fra tre andre tigre,

truede dyr og planter ikke så lyssky. Mange af Bangkoks turistbutikker handler åbenlyst med souvenirs, der er lavet af sjældne dyre- og plantearter. Det drejer sig bl.a. om udskæringer i elfenben, skildpaddeskjolde, krokodilleskindstasker, udstoppede slanger, koraller, kæmpemuslinger og sjældne sommerfugle i glaskasser. Som turist kan det derfor være svært at forstå, at disse arter faktisk er truede, og ingen oplyser, at det er ulovligt at tage souvenirerne med ud af landet uden tilladelse. Men det er det.

STORT KØBELYSTENT PUBLIKUM

Handlen med dyr og planter er i dag én af de største farer for verdens truede arter, og turister er ofte uforvarende med til at støtte denne handel. Det gælder ikke mindst i Thailand, der hvert år besøges af millioner af turister, som lokkes af et dejligt klima, venlige mennesker, spændende kultur og natur.

Turisterne udgør et stort købelystent publikum og sammen med en svag lovgivning og manglende overholdelse af den eksisterende lovgivning, er dette med til at gøre Thailand til et af verdens centre for handel med truede dyr og planter. Handlen er ikke alene ved at udrydde flere sjældne arter i Thailand, men truer også arter fra hele Sydøstasien. Desuden er der tegn på, at f.eks. illegalt elfenben fra Afrika transporteres til Thailand for at blive forarbejdet og videresolgt her, ikke mindst til turister.

MASSER AF INFORMATION

Truslen mod de sjældne arter er grunden til, at WWF Danmark og WWF Thailand i 1999 besluttede at sætte ind mod handlen. Med støtte fra Danida iværksatte de

Nordiske turister er med

WWF Danmark har i samarbejde med en række rejsebureauer, herunder Star Tour, My Travel og Kuoni, udarbejdet oplysningsmateriale til de rejsende om handlen med truede dyr og planter.

På flere af bureauernes charterfly har de rejsende mulighed for at se en video og få en folder om emnet.

To medarbejdere fra WWF Danmark var i november i Thailand, hvor de underviste rejsebureauernes guider i Thailand i, hvordan de skal

oplyse og rådgive deres gæster om at undgå den ulovlige handel.

CITES konventionen

Elefant, tiger og næsehorn er velkendte eksempler på dyrearter, der er truede af handel, men også en lang række mindre kendte arter risikerer at uddø som følge af den intensive jagt og handel. Washington-konventionen, der efter den engelske forkortelse også kaldes CITES, er en international konvention, som regulerer handlen med vilde arter. Omkring 4.800 dyrearter og 25.000 plantearter er omfattet af konventionen. Godt 1.000 af dem er så stærkt truede, at handel med dem er totalt forbudt. For de øvri-

ge arter kræves særlige tilladelser til ind- og udførsel. En lang række lande, herunder Danmark og Thailand, har tiltrådt konventionen. Handlen med vilde dyr betragtes som verdens næststørste illegale handel efter narkotika. Men området er dårligt dokumenteret. TRAFFIC er en søster-organisation til WWF, der bekæmper illegal handel med truede arter. Ifølge TRAFFIC rapporten *Overview of the International Wildlife Trade* fra 2002 er der globalt i perioden 1995-1999 bl.a. rapporteret følgende handel med CITES-listede dyr:

- Mere end 1,5 mio. levende fugle
- 640.000 levende krybdyr
- 300.000 krokodilleskind
- 1.600.000 skind fra firben
- 1.100.000 slangeskind
- 150.000 pelse
- 300 tons kaviar
- Mere end 1.000.000 koralstykker
- 21.000 jagttrofæer

Hele Traffic-rapporten kan læses på www.traffic.org. Søg på "statistics".

to WWF-afdelinger i 2001 en omfattende oplysningskampagne, der giver turister i Thailand klar besked om, hvordan de undgår at støtte handlen med truede dyr og planter. Der er i dag stor sandsynlighed for, at en turist, der besøger Thailand, vil modtage kampagnens budskab.

Som et led i kampagnen viser Thailands nationale luftfartsselskab Thai Airways en video, der fortæller om problemet, og hvad turisterne skal undgå. I de internationale lufthavne mødes de rejsende af udstillinger, der fortæller om handlen med truede dyr og planter, og ved

I mange butikker i Thailand kan man købe produkter lavet af elfenben. Men som turist er det ulovligt at bringe disse med hjem.

paskontrollen får de udleveret foldere om emnet. Folderne udleveres også til besøgende på et stort antal turisthoteller over hele landet, og WWF har desuden indledt et samarbejde med de thailandske turistmyndigheder, turistguider og mange andre om at hjælpe med at sprede kampagnens budskab.

SAMARBEJDE BETALER SIG

Også i Thailand er der mange, der gerne vil være med til at stoppe den ødelæggende handel. Den omfattende oplysningskampagne har i høj grad opnået sin store succes ved at involvere mange og forskellige samarbejdspartnere, lige fra flyselskaber, rejsebureauer, hotel-sammenslutninger, turist- og toldmyndigheder til pressen, undervisningsinstitutioner og andre miljøorganisationer.

Et godt eksempel på et utraditionelt og effektivt samarbejde er den såkaldte "Eyes and Ears"-kampagne, hvori en af de mest populære radiostationer i Bangkok deltager. Radiostationen opfordrer direkte lytterne til at rapportere til stationen, hvis de har været vidne til ulovlig handel. Radiostationen følger sammen med det lokale politi og WWF op på lytternes indberetninger, hvilket allerede har resulteret i adskillige arrestationer og sager mod dem, som handler med de truede arter.

Succesen har fået WWF og de thailandske myndigheder

til at udvide kampagnen til at omfatte undervisning af skolebørn. Det betyder, at skolerne nu også er begyndt at melde tilbage til radiostationen, WWF og myndighederne, når de ser ulovlig handel med truede arter.

GODE RESULTATER

Kampagnen rækker langt videre end til at oplyse turister om den ulovlige handel. Den store opmærksomhed, som kampagnen har skabt, har nu resulteret i, at politikerne i Thailand er begyndt at røre på sig.

Det betyder, at WWF via kampagnen har fået mulighed for at stille direkte forslag til ændringer i den thailandske lovgivning for at styrke beskyttelsen af de truede arter. Ligeledes tyder meget på, at myndighederne på grund af den store offentlige opmærksomhed nu er langt mere interesserede i at slå ned på den ulovlige handel. Således blev der for nylig oprettet en særlig indsatsstyrke, der alene har til formål at stoppe denne handel.

Det var bl.a. medlemmer fra denne indsatsstyrke, der slog ned på slagtehuset i Bangkok's udkant den 28. oktober. Og siden er flere razziaer fulgt efter. Den 2. november gennemførte flere end 300 politifolk en razzia på et af de største markeder i Bangkok, hvor over 1000 truede dyr og planter blev konfiskeret. Under endnu en razzia dagen efter fandt politifolkene mange sjældne fuglearter og en død orangutangunge.

Den nyindsatte leder af skovpolitiet har udtalt, at han har direkte opbakning fra Thailands statsminister til en aktiv og hård kurs overfor de kriminelle. ■

Hold dig fra:

- Produkter fremstillet af elfenben
- Traditionel asiatisk medicin med ingredienser fra truede arter som f.eks. næsehorn, tiger eller andre kattedyr
- Havskildpaddeskjolde eller produkter lavet af disse som f.eks. smykker, kamme eller hårspænder
- Produkter fremstillet af krokodille eller visse slangearter, medmindre man kan få en CITES-tilladelse til at udføre dem
- Koraller eller produkter fremstillet af dem
- Kæmpemuslinger
- Visse sommerfugle og vilde plantearter.

Se også WWF Danmarks hjemmeside www.wwf.dk under punktet "Handel med truede dyr og planter" og www.skovognatur.dk/cites/

En nyslagtet tiger var en del af det syn, der modte politifolkene, da de stormede slagtehuset i Bangkok. Der findes kun ca. 7000 tigre tilbage i naturen.

Bjørnepoter klar til de eksotiske restauranter.

to afkræftede orangutangunger blev også konfiskeret af politiet. Den ene døde kort efter.

Ulovlig handel med vilde dyr er et problem mange steder i verden. Denne skalperede gorilla er fra Afrika.

Miljøorganisationer, politi og presse dokumenterer jævnligt den ulovlige handel.

Politimand med horn fra den meget sjældne Saola, et hjortelignende dyr, der først blev opdaget i Indokinas skove i starten af 1990'erne.

Den asiatiske sorte bjørn er direkte truet af den ulovlige handel.

E-mail til WWF

Generelle henvendelser: wwf@wwf.dk
 Regnskabsafdeling: accounts@wwf.dk
 Videnskabelig afdeling: conservation@wwf.dk
 Kommunikationsafdeling: press@wwf.dk
 Levende Natur: levende.natur@wwf.dk

Gletscherne smelter over hele verden

"Going, going, gone!" er titlen på en ny rapport fra WWF International. Rapporten viser, at gletscher-smeltninger vil medføre oversvømmelser på grund af øgede mængder smeltevand, stigninger i havenes vandstand og dermed ødelæggelse af kystområder. Derudover vil vandforsyningen til omkring 500 millioner mennesker blive påvirket af vandmangel.

I de europæiske alper er gletscherne svundet drastisk ind de sidste 40 år, og siden 1980 er mellem 10 og 20% smeltet. I Afrika forventes isdækket på toppen af Kilimanjaro at forsvinde helt inden 2020, og i Himalaya sker tilsvarende reduktioner i den evige sne. I Kina forudser man, at gletschere i de nordvestlige bjerge vil blive reduceret med ca. en fjerdedel. Især områderne ved foden af Himalaya bliver berørt af øgede mængder smeltevand, fordi gletscherne her leverer vand til syv af de største floder i Asien.

Udover tab af menneskeliv, bygninger og landbrugsjord vil også den bengalske tiger blive yderligere truet, fordi dens områder påvirkes. Rapporten vil supplere WWF's arbejde med at indsamle beviser på klimaændringer og dermed indgå som en vigtig del af WWF's fortsatte arbejde for at begrænse konsekvenserne af menneskeskabte klimaforandringer.

Se også www.panda.org, News & Facts, Publications, Climate Change.

Mere regnskov for pengene

Randers Regnskov og WWF Danmark har forlænget samarbejdet for en ny 3-årig periode. Aftalen indebærer, foruden en række fælles informationsaktiviteter, at Randers Regnskov fortsætter sin støtte til WWF's bevaringsindsats for verdens regnskove med 1 krone pr. besøgende. Direktør Henrik Herold forventer et besøgstal i år 2004 på omkring 350.000 gæster.

Foto: Randers Regnskov

Risiko for ulovligt russisk træ i Danmark

WWF Danmark udgav i december 2003 rapporten: "The Russian-Danish trade in wood products and illegal logging in Russia". Rusland er den fjerdevigtigste leverandør af træ til Danmark. Det anslås i rapporten, at der er en risiko for, at op mod 20% af den danske import af russisk træ kommer fra ulovlig tommerhugst. Rapporten anbefaler, at importører af russisk træ til Danmark vedtager indkøbspolitikker og indfører kontrol

Foto: Morten Langkilde

med deres leverandører, så det sikres, at det træ, de importerer til Danmark, udelukkende kommer fra lovlig og bæredygtig skovdrift. WWF Danmark er nu i gang med at tilrettelægge et miljøprojekt i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen og nogle af de vigtigste importører af russisk træ til Danmark. Målet med projektet vil være at udvikle et praktisk redskab, der kan hjælpe indkøbere til at undgå at købe ulovligt fældet russisk træ. Billedet viser Anatoly Kotlobay, WWF Ruslands ekspert i bekæmpelse af ulovlig tommerhugst.

Læs mere på www.wwf.dk under 'Ulovlig tommerhugst'

Se vinderbilleder i fotokonkurrence

Over sommeren 2003 gennemførte Canon Danmark i samarbejde med Jyllands-Posten og WWF Danmark en fotokonkurrence med temaet *Mennesket og naturen*. Ud af de omkring 3700 indsendte fotografier har dommerkomiteen udvalgt 40 til en udstilling, der i det kommende år skal vises på biblioteker og kulturhuse i hele Danmark. Besøg Canons hjemmeside www.canon.dk og se nogle af de mange spændende fotografier. Her kan du også se, hvor og hvornår udstillingen kommer til dit område.

Foto: Jens Ulrik Thomsen

PandaKlubben har fået ny hjemmeside

Nu kan PandaKlubbens medlemmer og alle andre, der holder af dyr og natur, få nye oplevelser på internettet. pandaklubben.dk har nemlig fået helt nyt udseende og indhold. Et af de nye elementer er et leksikon med billeder og beskrivelser af nogle af de mest populære vilde dyr fra hele verden. Desuden kan man finde spil, høre dyrelyde, printe tegninger ud og på længere sigt også deltage i quizzet og konkurrencer. Hjemmesiden vil også byde på smagsprover fra bladet PandaKlubben, og ikke mindst fortæller den alt om, hvad man får ud af et medlemskab i PandaKlubben, og hvordan man bliver medlem.

God klimakonference i Milano

Repræsentanter fra næsten 180 lande mødtes de to første uger af december til FN's 9. klimakonference for at færdiggøre de sidste detaljer, før Kyoto-protokollen kan træde i kraft. Konferencen endte med stor politisk opbakning til at leve op til Kyoto-målsætningerne om reduktion af drivhusgasser. Konferencen fik sat det sidste punktum i forhandlingerne om, hvordan man kan indregne optag af CO₂ i træer gennem fotosyntesen, når man planter skov i de fattige lande. WWF har de sidste to år arbejdet hårdt på at sikre, at reglerne resulterer i gode bæredygtige skovprojekter, der gennemføres med respekt for både natur og mennesker. WWF er tilfreds med det endelige forhandlingsresultat, selvom reglerne på en række områder er svage.

Læs mere på WWF's hjemmeside under "Klimaforandring".

Nye arv til naturen

WWF har med stor taknemmelighed modtaget meddelelse om, at følgende har betænkt organisationen i deres testamente: Fra boet efter Karen Marie Pedersen, Broby, modtager WWF ca. 1.2 mio. kr., fra boet efter Ejnar L.F. Jensen, København, ca. 500.000 kr. og fra boet efter Christian F.N.H. Bracht-Darholm ca. 800.000 kr. Da WWF er fritaget for at betale arveafgift, betyder det, at disse nye arv går ubeskåret til at styrke indsatsen for naturen.

Pr. 20.1.2004

Isbjørne og Havørne

Danske virksomheder kan tegne firmamedlemskab af WWF ved at købe en af fem forskellige firmapakker. Pakkerne koster mellem 1.850 kr. og 25.000 kr. om året. Isbjørnen og Havørnen er de to "største" pakker. Følgende virksomheder støtter WWF gennem firmapakken Havørnen til 10.000 kr. og Isbjørnen til 25.000 kr.:

Isbjørnen

Canon Danmark
A/S Dansk Shell
Svend Erik Jespersen HD Reg. revisor
Nybo Jensen Konfektion A/S
Rosler Distribution ApS
Stæhr Stilladser A/S
ZyXEL Communications A/S
Øernes Ejendoms kapital A/S

Havørnen

Akzo Nobel Deco A/S
Almen Bolig-Administration a.m.b.a.
Check Point Travel & Tours
Dansk Industri Syndikat A/S
Danwo A/S
Ditas a.m.b.a.
DONG A/S
Ecolab A/S
Energi E2 A/S
Gamba Food A/S
Genpack Holding A/S

Glunz & Jensen A/S
GRUNDFOS MANAGEMENT A/S
Imexpo Trading A/S
Jord & Fjernvarmeentreprenørerne
Sjælland A/S
Lalandia Management A/S
Maersk Sealand
Novo Nordisk A/S
OA Sikringer
Procom A/S
Regner Grasten Film og TV ApS
Rosti A/S
Saxo Bank A/S
Schroder Investment Management
Scandinavia A/S
Schulstad Brød A/S
Skandinavisk Dæk Import A/S
Strom & Pedersen, Vejle A/S
T.J. Transmission A/S
Toft & Fischer A/S
Tropica Aquarium Plants A/S

Oliesejr for WWF i Norge

Den norske regering har meddelt, at området omkring Lofoten alligevel ikke skal åbnes for olieudvinding i år, som det ellers var planlagt. WWF Norge og WWF's Arktiske Program har sammen med fiskere og turistorganisationer i Norge ført en lang og sej kampagne for at opnå netop dette, og glæden var derfor stor, da meddelelsen kom. Beslutningen betyder, at regeringen vil tage sagen op igen i 2005. WWF regner med, at en anden regeringsbeslutning, der ventes i løbet af 2004, om at frede Lofoten og havområdet omkring øerne, vil omfatte forbud mod olieudvinding.

WWF vil arbejde for, at fredningen vil få mere vidtrækkende konsekvenser og forhåbentlig betyde, at olieeftersøgning og -udvinding også vil blive fravalgt for større dele af havet langs Nordnorges kyster. Verdens største forekomster af torsk og sild findes ved Lofoten, og området er også hjemsted for store bestande af kaskelothvaler og spækhuggere samt de største kolonier af ynglende havfugle.

Flere oplysninger hos jwoolford@wwf.no (WWF's arktiske Program).

FSC-DNK-0011
FSC Trademark © 1996
Forest Stewardship Council

Vor tids tømmerspejder

Kasper Kopp viser vejen til bæredygtig tømmerhandel – overfor en passiv og temmelig ligeglad træbranche.

Kasper Kopp rejser sig op midt i vores samtale og går ud af rummet. Lidt efter kommer han tilbage med en lille kasse med 75 glatslebne træstykker i mange farver fra næsten hvidligt sandfarvet til dybt oliven og violet. Det er naturens egne farver, de bærer. De er kun oliebehandlede. Jeg udbryder: ”Ej, hvor er det smukt”, hvortil Kasper Kopp svarer, at ”Ja, det er det første alle folk siger”. Træstykkerne genlyder af et spændstigt klank klank, når Kasper Kopp flytter rundt på dem. Smukkest af dem alle er nok den dybt sort-violette, som oven i købet lyder navnet ”Purple heart”. Kendetegnet for alle de træstykker, Kasper Kopp viser frem i kassen, er at de stammer fra skov, der er drevet bæredygtigt i såvel økonomisk som social og miljømæssig henseende. De bærer FSC-mærket, som for nylig i en officiel indkøbsvejledning af Miljøministeriet i Danmark er blevet blåstemplet som verdens eneste fulgyldige garanti for tropisk træs lovlighed og bæredygtighed. KoppWood’s træ stammer fra Ungarn, Polen, Letland, Canada, Honduras og allermest fra Brasilien. I alle disse lande har Kasper Kopp personligt mødt de leverandører, som i dag leverer træ via KoppWood i Barrit lige nord for Vejle fjord, og som KoppWood formidler videre til træproducenter og distributører i Skandinavien. KoppWood er intet mindre end Danmarks eneste træhandler, der satser 100% på FSC-certificeret træ. Andre træhandlere handler også med FSC-træ. Men KoppWood er den eneste, der har taget skridtet fuldt ud. KoppWood’s største leverandør er Precious Woods i Brasilien, som også satser rent på FSC-træ.

EN DVÆRG I TRÆBRANCHEN

Men tro nu ikke, at Kasper Kopp’s træer vokser ind i himlen. Med klar erkendelse af tingenes tilstand gør Kasper Kopp opmærksom på, at ”selv om vi måske er førende indenfor FSC-certificeret træ og mængdemæssigt de største i Skandinavien, så er vi en dværg i træbranchen, en dråbe i verdenshavet”.

Og hvor Kasper Kopp som nyudsprunget student for 10 år siden mente, at han skulle ud at gøre en forskel i verden, så ”er jeg i dag meget usikker på, om vi kan gøre en forskel. I dag gør vi, som vi gør, fordi vi simpelthen ikke kan bære at lade være. Jeg kan ikke bære at se på den negative udvikling i verdens skove uden at prøve at gøre noget”. Man skulle være et skarn for ikke at kunne forestille sig et pragtstykke af et møbel, når man ser på Kasper Kopp’s mange træprøver. Når det imidlertid kan være så umanerlig vanskeligt at få sparket dørene ind hos de danske gulv- og møbelproducenter, og for den sags skyld til havnebyggere, så er det bl.a. fordi det er besværligt og usikkert for dem. Det er besværligt at skulle føre ekstra varemre, at håndtere certificeringskrav osv. Det er usikkert, fordi træarterne ofte er mindre kendt, og dermed er deres tekniske egenskaber mindre kendt, fortæller Kasper Kopp.

– Træfolk er konservative. Der bruges i dag typisk kun ganske få arter af tropisk træ til møbler og gulve. Men i de skove, træet kommer fra, findes der op mod 100 forskellige arter. I en konventionel skovproduktion vil man så enten bare lade de andre ligge, eller man vil blande de ukendte op med de kendte, uden at oplyse om det. Det er kendt indenfor branchen. Og det er f.eks. derfor, der er så

Foto: Palle Skov

store variationer i farven på Jatobá gulvet i Kastrup Luft-
havn, kundgør Kasper Kopp.

– I FSC skove derimod bruger man flere af de naturligt
forekommende træarter, men netop ikke hele biomassen af
hver art - det ville være ubæredygtigt. Der skal også beva-
res et kronedække og frøtræer af mange arter. Kun på den
måde kan balancen i skovens økosystem opretholdes.

– Vi skal derudover have en fuldstændig registrering af
hver en stamme, vi fjerner fra skoven, saver op og fører ud
af landet. Det er jo et led i FSC's "Chain of custody": Alt
skal kunne spores tilbage til oprindelsesstedet, så man kan
garantere træets lovlighed og bæredygtighed.

NU GÅR DET FOR ALVOR STÆRKT

Udfordringen med alle de mindre kendte træarter er, at
mens træproducenterne kender de få almindelige arters
egenskaber ud og ind, så kender de ikke mange af "FSC-
arterne", og de kendte FSC-mærkede arter bliver altid revet
væk. Man skal være villig til at gøre nogle forsøg. De virk-

FSC-mærket er garanti for, at træet kommer fra skove:

- hvor truede dyr og planter er sikret
- hvor naturen forbliver uberørt i dele af skoven
- hvor der værnes om områder med kulturel og religiøs betydning
- hvor der tages hensyn til lokalbefolkningens traditioner og økonomiske behov
- hvor det sikres, at der også er træ til de kommende generationer

Mere information: www.fsc.dk

Forest Stewardship Council (FSC) er en international non-profit organisation

- Organisationen blev stiftet i 1993 af repræsentanter for miljøorganisationer, træhandlere, skovbrugserhverv, indfødte folks organisationer, skov-
ejere og certificeringsfirmaer, som en reaktion på den negative udvikling, verdens skove var inde i.
- Der er i øjeblikket 599 medlemmer fra i alt 70 lande i FSC.
- Globalt findes der nu mere end 40 millioner hektar FSC-certificeret skov, fordelt på 59 lande. Heraf er kun 372 hektar i Danmark.
- I Danmark styres FSC af den danske FSC-arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen er åben for alle, der ønsker at engagere sig i og støtte FSC-arbejdet.

Læs mere på www.fsc.org og www.wwfskov2000.dk

somheder, som gør forsøget, bliver som regel positivt
overraskede. Træarternes egenskaber er som regel gode,
prismæssigt er de meget konkurrencedygtige, da de jo
netop ikke er så kendte, og desuden giver de den enkelte
virksomhed en mulighed for at differentiere sig fra kon-
kurrenterne.

KoppWood klør på. I 2003 gav KoppWood overskud for
første gang. Efter 2 1/2 år som iværksætter med røde tal på
bundlinjen kan virksomhedens drift nu balancere. Mod
slutningen af 2003 begyndte der at komme skred i forret-
ningen, henover årsskiftet er det gået direkte strygende
– og dette på trods af at langt den største gruppe træprodu-
center i Danmark "fortsat er ligeglade med bæredygtighe-
den og nogle sågar med lovligheden", fortæller Kasper
Kopp.

KoppWood går målrettet efter midtergruppen – pragmati-
kerne, der gerne vil have FSC, hvis det ikke er voldsomt
besværligt for dem selv:

– De er ok. Dem kan vi få en dialog med. Bare de ikke er
negative, så er jeg lykkelig, siger Kasper Kopp.

Det er denne midtergruppe, der for alvor er begyndt at
rykke, også godt ansporet af en fremsynet offentlig ind-
købsvejledning og den almindelige offentlige debat om
træhandelens moral.

Et godt eksempel er Trip Trap i Hadsund, som til foråret
lancerer et nyt smukt terrassedæk i FSC-certificeret Uchi
Torrado – en af de mindre kendte træarter.

Det er lige efter bogen for bæredygtig skovdrift!

Læs mere på www.koppwood.com og
www.preciouswoods.ch ■

Foto: Scamox Biofoto

Tangplante laver sukker

Stranden er ikke kun til besøg om sommeren. Prov en tur her i det tidlige forår. Den vil sikkert afsløre masser af opskyllet tang, især efter en pålandsstorm. En af de smukkeste tangplanter er en kæmpestor brunalge, der består af en op til 3 meter lang og 30 cm bred båndformet bladplade, der ofte er kruset eller bølget. Den er almindelig i alle vore farvande, fra Nordsoen til Bornholm, og kan stedvis danne tætte bevoksninger ud for kysten. Algen sidder fasthæftet til sten og skaller på bunden. Bladpladen udskiller en sukkeralkohol, som ved tørring bliver til et sødt, hvidligt stof, der sidder som et pulver på overfladen, heraf algens danske navn – sukkertang.

Sæere sager

i den danske natur – netop nu

Foråret er på vej. Og med foråret sker der en masse i naturen. De fleste planter og dyr har ligget underdrejet det meste af vinteren. Nu er de klar til at tage fat på et nyt år. Der er masser af spændende iagttagelser at gøre i den danske natur.

Foto: Scamox Biofoto

Rester af blæksprutter

På stranden langs hele den jyske vestkyst finder man tit nogle 10-15 cm lange, ovale kalkskjolde. De ser næsten kunstige ud, som de ligger der på stranden, skyllet op og i særlig stort tal efter en kraftig vestenstorm. Det er rygpladen af 10-armed blæksprutte, kaldet Sepia, som er opbygget af mange fine kalkplader med luftfyldte hulrum og bagtil forsynet med en brunlig spids. Sepiaskaller kan drive langt omkring på havoverfladen, inden de skylles op på kysten. Levende blæksprutter er sjældne i danske farvande og optræder blot som tilfældige gæster i Nordsoen, Skagerrak og Kattegat. Sepiaskaller sælges som kalktilskud for stuefugle.

Knudret af ælde

Mange har sikkert bemærket nogle underlige, pudeformede vækster på stammen af det gamle blommetræ i haven. Uden at tænke nærmere over, hvad de kan være. Det er de seje frugtlegerer af en svamp, nærmere betegnet en ildporesvamp, der angriber gamle blommetræer og andre medlemmer af stenfrugtfamilien, fx slåen, mirabel og kirsebær, mere sjældent æbletræer. Hver skorpe eller pude er typisk 5-15 cm lange og et par cm tykke, og der sidder ofte mange klumper sammen. Tilstedeværelsen af blomme-ildporesvampen er udtryk for, at værtsplanterne er så gamle, at de ikke længere kan afvise et angreb fra svampene, og deres forekomst på et havetræ er et sikkert tegn på, at det trænger til at blive fornyet.

Foto: Bert Winklund

Foto: Bert Wiklund

Små lyserøde vorter

På denne årstid er nyligt fældede og nedfaldne grene og kviste i skoven stadig meget synlige. Og ved et nærmere syn vil mange af dem være tæt besat med små, 2-3 mm brede, lyserøde pletter. Det er frugtlegerne af en svamp, kaldet cinnobersvamp, der er let genkendelig, og som bryder ud på de døde grene og kviste af løvtræer, navnlig bog og ahorn. Cinnobersvampen er uhyre almindelig og findes over hele landet. Den nedbryder barken, og frugtlegerne optræder i to stadier. Først kommer der et ukonnet stadium, som er lyserødt og melet, og som danner store mængder af såkaldte knopceller, der spreder sig videre. Derefter kommer det konnede stadium, som er mørkere og mere rødligt og vortet, og som danner hanlige og hunlige celler til den konnede formering.

Citrongul forårsbebuder

Citronsommerfuglen er en populær forårsbebuder, idet den viser sig som den første sommerfugl allerede i begyndelsen af marts. Citronsommerfuglen overvintrer i det fri som voksen, og på den første solrige vårdag med temperaturer i nærheden af ti grader kan man se den tumle rundt i de endnu nøgne haver og parker. For at få varmen sætter den sig jævnlige på visne, solbeskinnede blade på jorden. Hannen har citrongule vingeversider, hunnens er hvidgule, og begge køn har en orangegul plet midt på hver vinge.

Foto: Bert Wiklund

Lianer i den danske skov

Inden skoven bliver forårsgrøn, kan man stadig nå at blive overrasket over, at enkelte træstammer er næsten helt dækket af grønne blade. Det er den klatrende, stedsegrønne busk, vedbend, der udgør et smukt grønt indslag i skoven. Vedbend er en af Danmarks få ægte lianer, dvs. klatreplanter, der ikke snylter på træet og skader det, men ved hjælp af sine hæfterodder kun bruger det som støtte for at komme op i lyset. De mørkegrønne, glinsende blade er smukt håndlappede med lyse nerver. Det danske navn vedbend betyder ifølge nogle kilder "træ-bånd" og hentyder til de klatrende skud, der omklammer træstammen så tæt som et bånd. Et andet navn er efeu, som er lånt fra tysk. Vedbend findes også plantet mange steder i haver, parker og ved husmure.

Foto: Bert Wiklund

Foto: Bert Wiklund

400 ben til stor nytte

Hvis man her i det tidlige forår roder lidt op i kompostbunken eller mellem de nedfaldne blade i skoven eller haven, dukker der tit et 1-2 cm langt og trindt dyr op. Det ligger måske rullet sammen i en flad spiral, hvilket er den typiske forsvarsstilling, hvis dyret bliver forstyrret. Det er et tusindben, der består af talrige led og på hvert led sidder to benpar, altså 4 ben. Navnet tusindben er nu lidt af en overdrivelse, men enkelte af de større danske arter kommer dog i nærheden. Med op til hundrede led og 2 x 2 ben på hvert led når de op på omkring 400 ben. Et tusindben bevæger sine mange ben fremad i grupper, hvert ben en anelse efter benet foran. På den måde sker det som en bølgebevægelse ned gennem benene langs kroppen. Men dyret kommer dog kun meget langsomt frem. Tusindben spiller ligesom regnorme en væsentlig rolle for nedbrydningen af organisk materiale i jordbunden.

Øverst: Napoleonsfisk. **Nederst:** En dykker samler døde fisk efter dynamitfiskeri. Dykkeren får ilt via en simpel plastikslange fra en kompressor på fiskebåden. Mange dykkere får dykkersyge af for lange og dybe dyk, og uren luft fra kompressoren. Foto: Jason Isley/Scubazoo

Af **Lene Topp**, regional koordinator Sydøstasien WWF

Store fisk – **store** problemer

“Jeg har set dem så store!” Annadel holder armene ud til siden og ligner mest af alt en, der praler efter en fisketur. Og det er da også fisk, hun taler om, for med sin armbevægelse beskriver hun størrelsen på en havaborre – en af de mest populære spisefisk i Asien. Annadel er iktyolog – fiskeekspert – og tilknyttet Universitetet i Sabah i den malaysiske del af Borneo. Hun har gennem en årrække undersøgt forandringer i bestandene af nogle af de populære spisefisk.

80% FORSVANDT PÅ BARE 15 ÅR

Vores snak med Annadel er inspireret af en canadisk undersøgelse foretaget af forskerne Myers og Worm, der sidste år kom med nogle mindst talt chokerende tal. Undersøgelsen konkluderer, at 90% af verdens bestande af store fisk, såsom sværdfisk, torsk og tun, er forsvundet indenfor de sidste 50 år. Årsagen er overudnyttelse. Undersøgelsen påpeger, at man ofte glemmer – eller er uvidende om – hvad man havde engang, og at fiskeripolitik idag derfor mest handler om at holde fast ved de tilbageværende 10% – og ikke om at få bestandene tilbage til noget, der ligner udgangspunktet.

Den store nedgang kom i 1950'erne og 60'erne, hvor større og større fiskebåde og mere effektivt fiskerigrej medførte et dybt dyk for mange bestande. Myers' og Worms undersøgelse viser, at bestandene af de store fisk i gennemsnit er faldet med 80% de første 15 år, der er blevet fisket i et område. Ofte har nedgang i en fiskeart betydet opgang for andre, men disse er snart efter blevet inddraget som fangstfisk. Og mønsteret har generelt været, at når et område er blevet tømt, har fiskeflåden flyttet sig til andre områder med masser af fisk. Undersøgelsen påpeger, at problemet i dag er globalt, og at der ikke findes noget hav, der ikke er overfisket. Og ingen ved, hvad de store fisks forsvinden vil betyde for fremtidens havmiljø!

ULOVLIGE OG SIMPLE FANGSTMETODER

Annadels undersøgelse beskæftiger sig med fisk relateret til regionens koralrev. I denne del af verden er fiskeflåden ikke stor og moderne, men til gengæld er anvendelsen af cyanid og dynamit udbredt. Fiskebådens udstyr

**200 kg tunge svømmer
napoleonsfisk alene
omkring det meste af deres liv.
Men når sæsonen
og månen er klar, samles de
i store flokke for at gyde
– og så slår cyanid-fiskerne til.
I alle verdens oceaner
forsvinder de store fisk.
Blandt mange arter er
90% væk nu.**

En napoleonsfisk på vægten. Foto: WWF Malaysia

Foto: Topp / WWF

Artiklens forfatter sammen med fiskeeksperten Annadel foran Sabah Universitets marineafdeling.

1. Napoleonsfisken tages ofte med cyanid. Ingen ved, hvor hurtigt giften udskilles fra leveren.

2. En napoleonsfisk på over 20 kilo. Høje priser på denne og andre fisk er med til at presse visse arter mod randen af udryddelse.

3. Pakkefirmaet står parat, når båden lægger til. Det gælder om at få fiskene af sted og solgt, mens de stadig er i live.

4. Fiskene lægges i vand med et bedøvende middel, inden de pakkes og sendes videre ud i verden.

5. Bedovede og kølet ned med is, men stadig levende – og så går det hurtigt med fly til Hong Kong.

6. Mange store fisk, hajer og rokker stiller sig nærmest i kø for at få skind og gæller rensat af rejer og småfisk. Her er det to arter af de storlæbede gryntefisk.

består blot af en kompressor, hvorfra dykkere gennem en simpel plastikslinge kan forsynes med luft, når de dykker ned for at sprede cyanid eller samle bedøvede eller bombe-fisk op. Ulovlige og simple metoder – Annadels undersøgelse viser, at situationen for de større revfisk ligner den for torsk, tun og sværdfisk. Efter øget fiskeri op gennem firserne er bestandene således gået katastrofalt tilbage.

Den engelske marineforsker Tim Daw er netop ankommet til Sabah for sammen med Annadel og WWF Malaysias marinefolk at lave en undersøgelse blandt fiskerne her. Tim arbejder for *Society for the Conservation of Reef Fish Spawning Aggregations (SCRFA)*, en organisation der forsøger at opbygge en global database over verdens gydebanks. Tim fortæller, at det store problem er, at man har så forfærdeligt lidt viden om, hvad der foregår i verdens have.

KARISMATISK, MAJESTÆTISK – SNART VÆK

For at forstå alvoren i situationen skal man se på nogle af de store revfisks livscyklus. Den karismatiske og majestæ-tiske napoleonsfisk, *Cheilinus undulatus*, har både livscyklus og problemer til fælles med mange andre populære spisefisk.

Napoleonsfisken, der kan blive over 2 meter lang og veje omkring 200 kg, svømmer det meste af sit liv alene omkring, men når sæsonen og månen er rigtig, samles store flokke for at gyde – og så er det, at de er allermest sårbare. Mange fiskere ved, hvor og hvornår fiskene samles – og mange gydebanks er således blevet tømt på ganske få år. Napoleonsfisken er en af de arter, der som regel tages med cyanid. Når fiskene er bedøvet af giften, fiskes de op og opbevares i tanke i lastrummet – og når der senere lægges til kaj, står pakkefirmaet klar. Fiskene lægges i vand med et bedøvende middel og køles ned med is, så de befinder sig i en slags bevidstløs tilstand, men stadig er i live. Og så er det hurtigt med fly og ud til restauranterne i Hong Kong, Taiwan og Singapore. Det giver status at servere en napoleonsfisk for sine venner – en 40 kilos fisk kan koste op mod 10.000 amerikanske dollars. Fiskerne i Sabah får for tiden omkring 250 kr./kg, hvilket for dem er rigtig mange penge, og netop de høje priser holder denne form for fiskeri igang.

Men det er blevet svært at finde de store fisk, for ligesom bestandene er blevet mindre, så er størrelsen af de enkelte individer i dag kun mellem 1/5 og halvdelen af, hvad de

Foto: Toop / WWF

var engang. Når der handles levende fisk, er der imidlertid også interesse for det, man kalder fisk i 'tallerken-størrelse'. For en fisk som napoleonsfisken betyder det unge og umodne fisk. Napoleonsfisken modnes sent – først når den er omkring 5 år og 50 cm lang. Og så er der lige den ekstra hage, at de starter deres liv med at være hunner og først skifter køn, når de når en bestemt størrelse. De store individer er således altid fuldvoksne hanner.

Når man således fjerner umodne fisk og store kønsmodne hanner, er der lagt op til en snarlig afslutning. Tim Daw fortæller, at han i en 2 1/2 år lang undersøgelse af havmiljøet i et område i det nordlige Borneo, hvor der tidligere er observeret store napoleonsfisk, ikke på noget tidspunkt fandt individer over den størrelse, hvor man mener, at de kan skifte køn. Og det generelle billede er da også, at der i dag kun er meget få store napoleonsfisk tilbage i regionen – og fiskerne sejler nu flere hundrede kilometer ud fra kysten for at få fat i de sidste.

Napoleonsfiskens livscyklus gør, at den simpelthen ikke vil være i stand til at overleve mere end et begrænset lokalt fiskeri. En for intens udnyttelse har gjort, at napoleonsfisken i dag befinder sig på IUCNs rødliste – en liste over

dyr, der muligvis er på vej mod udryddelse – bestemt ikke et ønskværdigt sted at blive noteret.

HVILKEN FREMTID?

På trods af de triste resultater, er Annadel fortrøstningsfuld. Hun fremhæver blandt andet WWFs arbejde med den marine økoregion i Sulu Sulawesi havet, der strækker sig over områder i både Philippinerne, Indonesien og Malaysia. Et initiativ, som blandt andet har ført til udlægningen af marine nationalparker og områder, hvor fiskeri ikke er tilladt. Og på Seychellerne og Maldiverne er handel med den store fisk blevet forbudt.

Annadel påpeger dog, at det er absolut nødvendigt med en stærk politisk vilje til at gøre noget ved problemet. Det vil være helt afgørende for bestandenes overlevelse, at gydebankerne og de koralrev, hvor fiskene udvikler sig, beskyttes. For nogle arters vedkommende vil det kræve total beskyttelse i en længere årrække, hvis arterne skal komme ovenpå igen – det gælder blandt andet napoleonsfisken.

Læs mere på www.panda.org, søg på "sululawesi".
Og på www.scrfa.org

WWF og de store fisk

WWF arbejder internationalt for at få kortlagt vandringsvejene for de store fisk for at kunne dokumentere, hvor der er behov for at gøre en særlig indsats, så der kan skabes en naturlig aldersfordeling af populationerne. EU-Kommissionen har udarbejdet forslag til en genopretningsplan for torskebestanden i Nordsøen. WWF har gennem flere år foreslået sådan en plan, og WWF bakker helt op om Kommissionens forslag. Planen er endnu ikke vedtaget.

Af Peter Blanner, hav- og fiskerikoordinator WWF

Tallerkenen er blevet større!

Sådan ville en politiker kunne svare, hvis du spurgte, hvorfor fisken er så lille. Men også i europæisk farvand er de fisk, der landes i dag, væsentligt mindre, end de var for 20-30 år siden.

Fra slutningen af 50'erne og femten år frem blev 80% af de store fisk fisket op! Ingen af stederne er de store fisk kommet tilbage. Den tilbageblevne biomasse af store rovfisk udgør i dag kun 10% af, hvad bestanden var, før det moderne mere effektive fiskeri tog fart. I hjemlige farvande kunne man helt op til omkring 1960 opleve tunfisken i Øresund. Tunen trak herop fra det østlige Atlanterhav ud for Spanien og Portugal. Det var en mediebegivenhed, når

Tunfisk. Foto: Scapix

lystfiskerne i sensommeren jagtede tunfisken, og store fotos af tun, der springer helt ud af vandet, var almindelige. Den blå tun kan blive op til 3 m lang og opnå en vægt på op til 650 kg. Tunfisken kan blive mere end 20 år gammel, men bliver først kønsmoden efter 5-8 år. Den meget lave bestand kombineret med den sene kønsmodning gør tunen særlig følsom over for overfiskeri.

Inden for ganske få år forsvandt tunen fra Øresund. Og den er aldrig dukket op igen. Årsagen er primært overfiskeri ud for Spanien og Frankrig i takt med det globale overfiskeri efter de store fisk, og senere også i Middelhavet. Den Internationale Kommission for Bevarelse af Tunfiskebestanden i Atlanterhavet (ICCAT) vurderer, at den østatlantiske bestand af tun i 1998 var nede på 20% af bestanden før 1970. Hvis fiskeriet ikke skæres drastisk ned, vurderer

kommissionen, at tunbestanden er i stor fare for at kollapse. Oven i dette kommer, at tunen i Middelhavet i disse år er yderligere udsat – der foregår et stort fiskeri efter helt unge tunfisk, der anbringes i netbure og fedes op til det japanske sushi-marked. Nu fanges der altså også unge ikke-gydemodne tun.

SOM TUN – SÅ TORSK

Den mest almindelige og økonomisk set vigtige fisk i nordeuropæiske farvande – torsken – viser helt samme udvikling. Det er ikke mange år siden, at der ofte blev fanget meget store torsk i danske farvande, enkelte eksemplarer op til 1 1/2 meters længde og en vægt på 40 kg. Kønnen var de jo ikke, disse lokale kæmper, men de kunne lægge æg! Jo større fisken er, jo flere æg lægger den. En fisk på 40 kg kunne lægge rundt regnet 20 millioner æg pr. år. Der er en tendens til, at jo større fisken er, jo større er dens æg. For torsk er det en stor fordel, da dens æg flyder i vandet. Jo større æg, jo bedre flydeevne og jo færre æg går der tabt. Men de store torsk findes stort set ikke mere. Fangsten af torsk udgør i dag langt under 10% af, hvad der blev fanget i 70'erne. I Østersøen er billedet det samme. De store torsk ses næsten aldrig.

Problemet er, at jo færre fisk, der er tilbage, jo mindre fisk er man parat til at tage. Situationen er derfor, at mange af de torsk, der fanges, ikke har haft lejlighed til at gyde og forøge bestanden. Tænk hvis man nu ventede bare et år mere med at fange fisken, så ville bestanden for det første blive større – der ville være flere fisk at fange – og for det andet ville man tjene mere. Prisen pr. kg stiger, jo større fisken er. Store torsk indbringer ca. 2 1/2 gange så meget som små torsk ifølge en opgørelse fra Fødevarerøkonomisk Institut.

Spørgsmålet er egentlig, hvem der er den største torsk i Østersøen! ■

Nyfanget vågeval. Foto: FOCI

Grønland passer ikke ordentligt på sin natur

Det står galt til med naturforvaltningen i Grønland – faktisk lever landet ikke op til sine internationale forpligtelser på ét eneste område, viser en WWF-undersøgelse.

Grønland har skrevet under på en række internationale natur- og miljøaftaler og konventioner, som pålægger landet at passe på sine naturressourcer. Men det sker ikke, og derfor besluttede WWF sidste år at finde ud af, hvor galt det egentlig står til. Resultatet er rapporten *Grønlands internationale forpligtelser – en WWF rapport om Grønland og de internationale konventioner og aftaler på natur- og miljøområdet*, og den er rystende læsning. Rapporten er skrevet af biolog Thor Hjarsen, EcoAdvise.

Rapporten afslører, at Grønland ikke på stort set et eneste område lever op til sine forpligtelser. Selv de mest grundlæggende forhold er ikke i orden – lovgivningsmæssigt og forvaltningsmæssigt. Grønland har ganske enkelt ikke styr på naturforvaltningen. →

Ø.tv: Både hvidhval og narhval (billedet) er stærkt efterstræbte som byttedyr af fangere og fritidsjægere. Grønlanderne holder meget af skind og fedt fra de to hvalarter, som begge er i tilbagegang. **Ø.th:** Der er kvoter for fangsten af finhval. Her deles en finhval på en ø tæt ved Nuuk. Selv om det ser dramatisk ud, viser billedet altså en lovlig og bæredygtig situation. **N.tv:** Pukkelhvalerne med en vægt på op til 30 tons kan foretage deres spektakulære kraftspring igen og igen. Rekordens er over 200 spring i træk. Der er i Grønland ulovligt nedlagt seks pukkelhvaler fra 2001 til 2003.

Foto: Naturbild og Peter Prokosch / WWF-Canon

De grønlandske politikere og embedsfolk har ikke truffet de vanskelige, men uomgængelige beslutninger. Og de beslutninger, der er truffet, er kun sjældent blevet ført ud i livet.

Ansvar for misæren hviler dog ikke udelukkende på Grønland. Danmark har ikke hjulpet de grønlandske politikere og embedsfolk med effektivt at løse problemerne. Ganske vist har Danmark bevilget endog mange penge til bl.a. opbygning af omfattende viden om natur- og miljøforhold i Grønland. Men denne viden er ikke blevet anvendt til at sikre de levende ressourcer. Rapporten gennemgår i alt 10 aftaler og konventioner, og der er udarbej-

Når det bare ikke er i orden:

I Grønland er det tilladt at skyde et mindre antal hvaler med riffel. Riffelfangsten på vågehvaler sker fra små joller, og ved at flere fangere skyder på vågehvalen med rifler. Det handler om at stress og svække hvalen ved at skyde på den, hver gang den dykker fri for at trække vejret. Når hvalen er tilstrækkelig svækket, kan en fangstharpun kastes i hvalen. Denne håndharpun dræber oftest ikke hvalen, så riffelbeskydningen må normalt fortsætte.

Denne fangstmetode bliver stærkt kritiseret af Den Internationale Hvalfangstkommission, som Grønland er medlem af. Grønland har da også lovet at reducere antallet af hvaler, der dræbes med riffel, men det er ikke sket. Tværtimod er antallet steget gennem de senere år, og i dag dræbes 44 pct. af vågehvalerne med riffelmetoden.

Også totalt fredede pukkelhvaler bliver beskydt og dræbt med rifler. Heldigvis er de grønlandske myndigheder blevet hurtige til at finde frem til de skyldige og idømme dem efter omstændighederne store bøder. I 2001 fik fem fangere i Upernavik-området således en bøde på hver 8.000 kr. for at have beskydt og dræbt en pukkelhval.

det detaljerede anbefalinger til, hvad der skal til for at sikre, at Grønland lever op til sine forpligtelser. WWF håber, at politikere og embedsfolk i både Grønland og Danmark vil lade sig inspirere af anbefalingerne.

Rapporten udkom i december 2003 i en dansk udgave og i januar i år i en grønlandsk og en engelsk version. Den er sendt til en række politikere og embedsfolk i Grønland og Danmark samt til de relevante sekretariater for konventioner og aftaler på natur- og miljøområdet.

Rapporten kan findes på www.wwf.dk eller bestilles på 35 36 36 35. WWF vil følge op på rapporten i løbet af året.

Foto: Knud Josefsen

Landsstyret:

Godt at nogen holder øje med os

Grønlands nye landsstyremedlem for Miljø, østgrønlænderen Jens Napaattoq (billedet), betegner WWF-rapporten som et solidt stykke håndværk. Han nedtoner dog bekymringen for, at Grønland ikke lever op til sine internationale forpligtelser. Men han erkender, at Grønlands renommé er sårbart overfor kritik fra udlandet.

Det grønlandske Landsstyreområde for Miljø har set tre nye landsstyremedlemmer siden landstingsvalget i december 2002. Den sidste i rækken er den 37-årige Jens Napaattoq fra Ittoqqortoormiut på Østkysten. Han satte sig i stolen midt i januar, halvanden måned efter WWF-rapporten udkom.

Jens Napaattoq har læst rapporten og tager den til efterretning. Han mener, det er et gennemarbejdet produkt med mange relevante problematikker. Men samtidig synes han ikke, at rapporten ved nærlæsning giver anledning til så stort ståhej, som der var lagt op til ved udgivelsen. Dengang drøftede landsstyret seriøst, om man skulle oprette et kriseberedskab, der kunne afbøde den voldsomme kritik, man forudså, rapporten ville afstedkomme fra ind- og udland.

– Det er en flot udarbejdet og meget grundig rapport. Men jeg mener, at der i Grønland allerede er stor bevågenhed på områderne, og vi er også i fuld gang med at sætte handling bag, siger Jens Napaattoq.

Som eksempel nævner han fuglebekendtgørelsen, der med flere års forsinkelse nu er endeligt vedtaget uden at risikere igen at skulle blive trukket tilbage, som det ellers har været tilfældet tidligere.

Jens Napaattoq betegner WWF-rapporten som et udmærket redskab for landsstyret til at forbedre forvaltningen af naturen.

– Det er godt, at der er andre end os selv, der holder øje med vores natur. Jeg synes, vi gør det godt, men vi skal være bedre til at vise omverdenen det, siger Jens Napaatto-

q, idet han erkender, at der ikke skal megen dårlig omtale i udlandet til, førend store dele af Grønlands omdømme lider skade. Sporene efter Greenpeace's babysæl-kampagne skræmmer stadig.

– Der skal ikke meget til – det kunne vi jo se med Brigitte Bardot og babysælerne i 70'erne, siger Jens Napaattoq og bebuder, at han ser det som sin opgave at samle fangere og biologer i en fælles forståelse for, hvordan Grønlands natur forvaltes bedst. ■

Polarlomvie. Foto: Benny Gensbol, Biofoto

Et skridt i den rigtige retning

I januar 2004 vedtog Landstinget i Grønland en ny fuglebekendtgørelse, der begrænser forårsjagten på fire af de mest efterstræbte fuglearter – polarlomvie, lomvie, edderfugl og kongeedderfugl – og der indføres kvoter på arterne.

Det er en god beslutning. Nu skal der arbejdes for at få udbredt viden om den nye bekendtgørelse til alle, der går på jagt i Grønland. Politikerne er også nødt til at sætte ressourcer af til at kontrollere, at reglerne bliver overholdt. Det kan være svært at forestille sig, hvordan det skal kunne lade sig gøre med under tyve jagtbetjente og flere tusinde kilometer kyst. Der mangler dog to vigtige elementer i den nye fuglebekendtgørelse. Det er en beskrivelse af, hvordan man vil gennemføre Ramsar-konventionens forpligtelser om beskyttelse af vigtige vådområder. Og det er en beslutning om at udfase anvendelsen af blyhagl. Landstinget har meddelt, at man vil forbyde blyhaglens, men intet om hvornår.

Måske håb for Kenyas skove

Ødelæggelsen af skovene i Kenya som følge nye bosættelser har nået uhyrlige dimensioner, fastslår WWF i en ny rapport. Fældningen af skovene fører til akut vandmangel flere steder og udbrud af sygdomme, som er en direkte følge af vandmangel. Store

Te-plantage ved Mau Forrest. Foto: Rick Weyerhaeuser / WWF-Canon

skovarealer er blevet lagt øde, hvilket har ført til ændret afstrømning i flodsystemerne. I et af de vigtigste skovområder i landet, Mau Forest, er skovarealet faldet med 37% i løbet af de sidste 40 år, og alene i 2001-2002 forsvandt 65.000 hektar skov her. Myndighederne er dog begyndt at tage problemerne alvorligt. Kenyas miljøminister udtalte for nylig, at det er katastrofalt, at floderne, som afvander de tidligere skovområder, i flere tilfælde er helt udtørrede, og hvis udviklingen fortsætter, må Kenya begynde at importere vand fra udlandet. Regeringen planlægger derfor et større skovplantningsprogram, der i løbet af de næste syv år skal øge landets skovdække fra 1,7% i dag til 10%.

Satellitter overvåger Verdensarv-områder

Det Europæiske Rumagentur (ESA) har for nylig meddelt, at det vil anvende nogle af sine satellitter, som er i kredsløb om Jorden, til at overvåge tilstanden i de 730 områder, der af FN-organisationen UNESCO er udpeget som såkaldte Verdensarv-områder. Det omfatter nogle af de vigtigste naturområder i verden. Overvågningen vil navnlig få betydning for de naturområder, som ligger i fattige 3. verdenslande, hvor områderne kun i begrænset omfang er kortlagt

Foto: Sciencix

og afgrænset. Det gælder f.eks. fjerne bjergskove i Rwanda, Uganda og Den Demokratiske Republik Congo, hvor ulovlig jagt og illegale bosættelser truer de få bjerggorillaer i området. Satellitovervågning vil her kunne medvirke til at følge udviklingen og give myndighederne mulighed for at sætte ind overfor de indgreb, der truer naturområderne.

Småhvaler på randen af udryddelse

En nylig rapport, udarbejdet af IUCN, gør det klart, at den fokus, der i de senere år har været på fredning af de store hvaler, har betydet, at opmærksomheden ikke længere er rettet mod flere af de små hvaler. Mens der således er tegn på, at stoppet for kommerciel hvalfangst har rettet op på bestanden af sydlig ret-hval, pukkelhval, gråhval og blåhval, så har bifangsten af delfiner og andre småhvaler i forbindelse med omfattende fiskeri betydet, at flere arter er på randen af udryddelse. Det gælder ikke mindst den kinesiske floddelfin, den mest truede hvalart i verden, og det lille golfmarsvin, verdens mindste hvalart, der holder til i bunden af Den californiske Golf i Mexico.

Kinesisk floddelfin. Foto: Still Pictures

Håb for den vilde kamel

Den topuklede kamel, også kaldet baktrisk kamel, lever i vild tilstand kun nogle få steder i det centrale Asien. Det er den eneste kamelart med vilde bestande, idet den mere kendte enpuklede kamel, dromedaren, kun findes i tæmnet form – i Mellemøsten og Nordafrika. I 2003 blev den baktriske kamel af naturbevarelsesorganisationen IUCN "opgraderet" til den højeste grad af truethed,

Vilde kameler. Foto: Naturbild

nemlig akut truet, på den røde liste over truede dyr i verden. Det er derfor glædeligt, at den kinesiske regering for nylig har ændret status for det 155.000 km² store naturreservat Wild Camel Lop Nur i Xinjiang provinsen, så det fra at være et "provincialreservat" nu er et "nationalreservat". Dette medfører bl.a. tilførsel af større økonomiske midler til sikring af reservatets naturværdier, men også en ændret linieføring af en ellers planlagt naturgasledning, som ville skade dyre- og plantelivet i området. Der er derfor håb om, at den vilde kamel, som er en af verdens mest truede dyrearter, og som er tilpasset de ekstreme livsvilkår på Centralasiens stepper med iskolde vintre og skoldhede somre, kan overleve i naturen.

Aldabra kæmpeskildpadder. Foto: Peter Guttman / Scanpix

Seycheller-skildpadden alligevel uddød

I 1998 kom en glædelig meddelelse. På øgruppen Seychellerne i Det indiske Ocean havde man kendskab til hele 10 eksemplarer af en art kæmpeskildpadder, som man ellers troede var uddød for 150 år siden. Meddelelsen satte gang i et avlsprogram, hvor man på baggrund af disse dyr ville opformere bestanden af Seycheller-skildpadden. Før 1998 troede man nemlig, at alle de kæmpeskildpadder, der levede forskellige steder på Seychellerne, var efterkommere af dyr, som i nyere tid var indført som kæledyr fra Aldabra-øgruppen, der ligger nogle hundrede km sydvest for Seychellerne. Her er der, som det eneste sted i verden udover Galapagos-øerne, en stor bestand af kæmpeskildpadder. Imidlertid har nye grundige studier nu desværre afsløret, at det alligevel næppe er efterkommere af den oprindelige Seycheller-skildpadder, man opdagede i 1998, men at de i stedet formodentlig er Aldabra-skildpadder.

Mere dødt end levende elfenben

En nyligt offentliggjort WWF-rapport konkluderer, at der er væsentligt mere ulovligt elfenben i Nigeria, Elfenbenskysten og Senegal, end der er elfenben på de få levende elefanter, der er tilbage i de tre vestafrikanske lande. Stikprøveundersøgelser i ni byer fandt således mere end 4.000 kg elfenben til salg i butikker og på markeder. Det repræsenterer elfenben fra over 760 elefanter, og den nyeste opgørelse viser, at der kun findes 543 elefanter i naturen i de tre lande. Stikprøverne afslører dog givetvis kun en lille del af det elfenben, der udbydes til salg i landene, hvor køberne især er turister og forretningsfolk fra Europa, USA og Fjernøsten. Rapporten viser også, at myndighederne i de tre lande i vid udstrækning ser gennem fingre med den ulovlige handel, der således fortsat er med til at finansiere krybskytteriet på elefanter i andre vestafrikanske lande som Cameroun, Gabon og Den Demokratiske Republik Congo.

Foto: BAM / Sabine Veltro

Af Tommy Dybbro, videnskabelig medarbejder WWF

Bedre beskyttelse af Australiens Store Koralev

I december 2003 offentliggjorde de australske myndigheder en omfattende plan for beskyttelse af verdens største koralev. Great Barrier Reef har en udstrækning på 2.300 km langs hele det nordøstlige Australien og består af 2.900 enkeltrev og omgiver utallige småøer. Planen for beskyttelse går ud på at skabe et netværk af reservater på i alt 11 millioner hektar (tre gange Danmarks størrelse). Det vil øge andelen af beskyttet område fra de nuværende

Great Barrier Reef. Foto: Jürgen Freund / WWF-Canon

godt 4% af det store koralev til omkring 33%. En lang række tiltag omkring udnyttelsen og forvaltningen, bl.a. forbud mod kommercielt fiskeri i reservaterne, vil bidrage til at gøre koralevene langt mere robuste. Dertil kommer, at man ved en ændret landbrugsudnyttelse kan begrænse mængden af næringsstoffer og pesticider, som ledes ud i havet og til koralevene. Planen for en samlet beskyttelse af Great Barrier Reef er kulminationen på en kampagne, som WWF-Australien indledte i 2000, som hermed må siges at have givet et yderst succesfuldt resultat.

POSTBESØRGET BLAD

(0900 KHC) (51161)

Adresseringen er udskrevet fra WWF Verdensnaturfondens medlemsregister på edb.

Vedvarende adresseændring bedes meddelt til postvæsenet. (Flytteblanketter fås på posthuset)

DE KOMMENDE GENERATIONER HAR BRUG FOR DIN HJÆLP

Verden står midt i en række alvorlige miljøproblemer, der kan gøre livet svært for vores børn og børnebørn. WWF arbejder for at finde løsninger, før det er for sent. Vi kæmper for at bremse de menneskeskabte klimaforandringer, for at fjerne giftige kemikalier fra miljøet og for at stoppe rovdriften på naturens ressourcer.

WWFs internationale styrke og gennemslagskraft bygger på opbakning fra millioner af mennesker verden over. Det er først

og fremmest takket være deres økonomiske hjælp, at WWF er i stand til at gøre en forskel for det globale miljø.

VÆR MED TIL AT GØRE EN FORSKEL

Når du giver 100 kroner til WWF Verdensnaturfonden, er du med i kampen for et bedre miljø. For dig betyder en donation på 100 kroner måske lidt. For de kommende generationer kan det betyde en verden til forskel.

**SÅ NEMT ER DET AT GIVE 100 KRONER:
TAST 90 56 56 60* ELLER
SEND EN SMS MED KODEN NATUR TIL NR. 1231**

I begge tilfælde donerer du automatisk 100 kroner til WWF, som bliver lagt på din næste telefonregning.

TUSIND TAK FOR DIN HJÆLP!

*) Kun fastnet (TDC og Tele2)